

ANNA ROTER-BOURKANE
MAŁGORZATA ZDUNIAK-WIKTOROWICZ
Uniwersytet Adama Mickiewicza
Poznań

*Nauczanie kultury i języka polskiego jako obcego
w Polsce i na świecie.
Sukcesy, problemy, wyzwania*

Sprawozdanie z konferencji dydaktyczno-naukowej,
Gniezno 13–15 IX 2012 r.

W dniach 13–15 września 2012 roku na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, w Collegium Europaeum Gnesnense, odbyła się kolejna konferencja naukowa poświęcona problemom współczesnej glottodydaktyki, której organizatorami były: Stowarzyszenie „Bristol” Polskich i Zagranicznych Nauczycieli Kultury i Języka Polskiego jako Obcego oraz Studium Języka i Kultury Polskiej dla Cudzoziemców Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Konferencję otworzyło powitanie gości przez prorektora UAM ds. kadry i rozwoju uczelni prof. dra hab. Andrzeja Lesickiego, który wyraził radość z przedsięwziętej w poznańskim ośrodku inicjatywy zorganizowania tak ważnego dla polonistycznej glottodydaktyki spotkania.

Następnie głos zabral Prymas Polski, Arcybiskup Józef Kowalczyk, którego przemówienie wyrażało troskę o język ojczysty, jego kulturę i propagowanie polskości w świecie, czego najdoskonalszym przykładem było wielokrotne cytowanie przezeń papieża Jana Pawła II.

Kolejni przemawiający goście reprezentowali gospodarzy – miasto (które, obok Collegium Gnesnense, objęło konferencję patronatem honorowym) i powiat gnieźnieński. Historię miejsca oraz wiele interesują-

cych ciekawostek o Gnieźnie przybliżyli uczestnikom konferencji zastępca prezydenta miasta Gniezna Czesław Kruczek i starosta powiatu gnieźnieńskiego Dariusz Pilak.

Dziekan Wydziału Filologii Polskiej UAM, w ramach którego działa Studium Języka i Kultury Polskiej UAM, prof. dr hab. Bogumiła Kaniewska, powitała gości w imieniu swej jednostki, zaś Dyrektor Instytutu Filologii Polskiej UAM, prof. dr hab. Zbigniew Kopeć, w imieniu władz Instytutu. Głos zabrała również prof. dr hab. Eliza Grzelak, która powitała gości w murach Collegium Europaeum, gdzie na co dzień pracuje.

Na zakończenie części oficjalnej gości przywitała raz jeszcze pełniąca obowiązki kierownika Studium Języka i Kultury Polskiej UAM dr Agnieszka Mielczarek, oddając głos prowadzącym obrady plenarne. I tak uczestnicy konferencji mogli wysłuchać pierwszych referatów *stricte* merytorycznych.

Pierwszy z nich, *Sukcesy i problemy nauczania polszczyzny jako języka polskiego*, wygłoszony przez prof. Władysława T. Miodunkę z UJ, dotyczył ogólnie sformułowanych kwestii, które, pogrupowane w dwa bloki, nakreśliły *spectrum* zainteresowań współczesnej glottodydaktyki polonistycznej, projektując jednocześnie najbliższą przyszłość naszej dyscypliny.

Kolejnym wystąpieniem był referat prof. Bogdana Walczaka (UAM), *Z dziejów nauczania języka polskiego jako obcego (pomoc dydaktyczne)*, w którym wiele miejsca poświęcono historii glottodydaktyki, metodom pracy nad polszczyzną, podręcznikami i – przede wszystkim – słownikami, jakie niegdyś tej nauce towarzyszyły.

Wspólny referat prof. Romualda Cudaka i prof. Jolanty Tambor (*Edukacja cudzoziemców na studiach polonistycznych*) natomiast został poświęcony problemom nauczania studentów cudzoziemców na studiach polonistycznych w katowickim ośrodku uniwersyteckim i stanowił inspirujące źródło wiedzy na temat zastosowanych tam rozwiązań dydaktycznych.

Po przerwie uczestnicy wysłuchali jeszcze dwóch referatów w formule obrad plenarnych, oba poświęcone były problematyce z zakresu nauczania kultury. Pierwszy z nich, prof. Piotra Garcarka (UW) nosił tytuł *Język i glottodydaktyka w studiach kulturoznawczych*, drugi zaś: *Dialog kultur – kultura polska a glottodydaktyka* zaprezentowała dr Aleksandra Achtelek (UŚ).

Po zakończeniu obrad plenarnych uczestnicy mieli do wyboru udział w dwóch sekcjach. Pierwszą z nich ułożyliśmy tak, by grupowała referaty i prezentacje poświęcone projektom edukacyjnym tworzonym na bazie e-learningu. Tym samym blok obrad ściśle wpisywał się w tę część tytułu konferencji, która podkreślała wyzwania, ale i glottodydaktyczne sukcesy,

ponieważ prelegenci prezentowali programy, w których sami, i to z sukcesem, biorą udział.

Wystąpienie prof. Grażyny Zarzyckiej: *Mediowanie i negocjowanie znaczeń w projektach międzynarodowych – nowy wymiar glottodydaktyki* powstało „w oparciu o wyniki badań ankietowych oraz przykłady z projektu edukacyjnego I SPY, realizowanego w Uniwersytecie Łódzkim”. Przedsięwzięcie to zrzesza partnerów m.in. z Polski, Rumunii, Niemiec i zakłada stworzenie platformy internetowej do nauczania języków, która umożliwi szkolenia z zakresu języka ogólnego i zawodowego w kilku wersjach językowych.

Referentki z Uniwersytetu Jagiellońskiego – dr Adriana Prizel-Kania i mgr Dominika Bucko w ramach przybliżania „nowych możliwości kształcenia umiejętności komunikacji ustnej online” prezentowały program *Speak.Apps*, tworzony we współpracy z różnymi zagranicznymi ośrodkami dydaktyczno-naukowymi (z Finlandii, Hiszpanii i Irlandii), a którego celem jest wykorzystanie rozwiązań technologii informacyjno-komunikacyjnej przez uczących się i nauczających jpo.

Sekcję zamykał mgr Tomasz Stempel, jeden z autorów platformy e-polish.eu, stanowiącej interaktywną składową kursów polskiego dla początkujących (na poziomach A1 i A2), prowadzonych z użyciem podręcznika *Polski krok po kroku*, autorstwa Iwony Stempel, Anny Stelmach, Sylwii Dawidek, Anety Szymkiewicz (pierwsza część) i Iwony Stempel oraz Anny Stelach jako autorkę części drugiej, która ukazała się latem br.

Równoległa sekcja druga była dla uczestników konferencji okazją do pogłębienia refleksji na temat oceniania różnego rodzaju tekstów i wypowiedzi tworzonych przez cudzoziemców uczących się naszego języka. Referaty krakowskie, tj. dr Ewy Lipińskiej (*Ocena wypowiedzi pisemnych w testach osiągnięć*) oraz dr Iwony Janowskiej zajmującej się tzw. podejściem zadaniowym w nauczaniu jpo (*Czy i jak oceniać ustne działania językowe uczących się?*), a także tekst mgr Ewy Węgrzak z UAM, związany z procesem certyfikacji, a poświęcony *Zadaniom z lukami na rozumienie ze słuchu* – podkreślały charakter ciągłości, jaka charakteryzuje dobrą ewaluację, pośrednio wskazując jednocześnie na rolę nauczycieli, którzy współodpowiadają za poszczególne etapy prowadzące w efekcie do oceny postępów uczącego się.

Obrady, które toczyły się późnym popołudniem, były dla słuchaczy równie wymagające, tym bardziej, że każda z sekcji składała się z czterech wystąpień. Sekcja I dotyczyła kształtu procesu dydaktycznego, a zatem cech, jakimi charakteryzują się lub powinny się charakteryzować kursy, które prowadzimy. Poszczególne referaty wydołyby bowiem tak rozmaite zagadnienia

związane z nauczaniem, jak: *Zastosowanie teorii inteligencji wielorakich Howarda Gardnera w glottodydaktyce polonistycznej* (dr Anna Trębska-Kerntopf z UMCS), aspekty kształcenia przyszłych lektorów na studiach podyplomowych (tekst dr Izabeli Wiczorek i dr Małgorzaty Zduniak-Wiktorowicz z UAM), *Problemy wymawianiowe w nauczaniu wymowy jppjo* (mgr Karolina Graboń, UŚ) oraz *Procedury i techniki ewaluacji procesu nauczania jppjo* autorstwa mgr Danuty Galygi z UJ. Ostatnie wystąpienie podsumowywało niejako tę sekcję, ponieważ bazowało i na ewaluacji procesu dydaktycznego, i pomiaru dydaktycznego oraz samej ocenie narzędzi pomiaru, którym to zagadnieniom pośrednio – odpowiednio do poruszanych kwestii – poświęcone były wszystkie trzy wcześniejsze wystąpienia.

Kolejną sekcję można by opatrzyć przymiotnikiem – „zagraniczna”, ponieważ w jej skład weszły wystąpienia reprezentantek takich uczelni, jak Uniwersytet Ostrawski, niemiecki Uniwersytet Kraju Saary i Uniwersytet Charles’a de Gaulle’a w Lille. Referaty skupiały się na pracy z cudzoziemcami właśnie w tych ośrodkach, co, jak wiadomo, często wiąże się z praktycznym aspektem promowania polskiej kultury za granicą. W tej części konferencji wystąpiła również mgr Urszula Dobesz ze Szkoły Języka Polskiego i Kultury dla Cudzoziemców UWŕ, która „budowanie mostów”, czyli promocję polszczyzny, opisała z rodzimej perspektywy, fundowanej współpracą akademicką w ramach programów Erasmus czy Leonardo.

Zwienczenie drugiego dnia obrad stanowiło przedstawienie przygotowane przez studentów, którzy przyjechali do Poznania na wakacyjny kurs w ramach LLP Erasmus, przygotowujący ich do podjęcia semestralnych lub dwusemestralnych studiów w Polsce. Przedstawienie w żartobliwy sposób prezentowało „trudne miejsca” polszczyzny – tak, jak je widzą i słyszą „Erasmusowcy”, ale nawiązywało też do poszczególnych zajęć, jakie odbyli w Studium Języka i Kultury Polskiej dla Cudzoziemców UAM. Przedstawienie pomogła przygotować studentom mgr Wiesława Stefańska.

Piątkowe obrady odbywały się tylko po południu, ponieważ przed południem przenieśliśmy się z kampusu do centrum Gniezna, żeby zwiedzić katedrę, a następnie w Muzeum Archidiecezjalnym wziąć udział w wykładzie połączonym z prezentacją zabytków piśmiennictwa polskiego. Spotkanie prowadził dyrektor Archiwum Archidiecezjalnego ksiądz dr Michał Solomieniuk, który pokazał gościom *Bullę gnieźnieńską* i *Kazania gnieźnieńskie*.

Po obiedzie na gnieźnieńskim deptaku ponownie rozpoczęły się obrady w Kolegium Europejskim. Ramy obrad w pierwszej sekcji tworzyły zagadnienia poświęcone szeroko pojętej kulturze i jej potencjalnym aspektom:

różnicującym czy/ i wspólnotowym (prof. Przemysław Turek z UJ w referacie pt. *Wspólnota śródziemnomorska czy zderzenie cywilizacji?* mówił o wyzwaniach, przed którymi stoją uczący kompetencji kulturowej jppo) oraz socjokulturowym. Drugi aspekt można było dostrzec w wystąpieniu mgra Janusza Bomanowskiego z UEŁ (*Uwagi i postulaty dotyczące realizacji autorskich programów w nauczaniu języka polskiego i kultury polskiej we współpracy z Łódzkim Oddziałem Stowarzyszenia Wspólnota Polska w latach 2007–2011*) oraz mgr Agnieszki Jasińskiej – *Zderzenie kultur i ich wzajemne osvajanie w dialogu międzykulturowym* (reprezentującej warszawską Fundację Nauki i Języków Obcych LINGUAE MUNDI), która również dzieliła się własnymi doświadczeniami w związku ze znaczeniem kultury w kursach jppo, jakie fundacja prowadzi w ramach projektów integracyjnych.

Uczestnicy obrad w sekcji drugiej również żywo dyskutowali o problemach obecności i rangi kultury w nauczaniu różnych grup obcokrajowców. Tutaj referaty ułożyły się w dwa mniejsze bloki. Prezentacja dra Piotra Lewińskiego z UW r o *Polskich mitach i stereotypach* oraz dr Anny Roter-Bourkane z UAM o „glottodydaktyczne w opalach”, której na innej konferencji przyszło prowadzić trudną rozmowę z kulturoznawcami, pokazały, że nasze polskie oraz polonistyczne wyobrażenia o sobie samych niekoniecznie przystają do tego, co myślą o nas Inni – rozumiani jako cudzoziemcy, ale też jako inna grupa zawodowa. Z kolei referaty dra Jerzego Kowalewskiego z Uniwersytetu im. Iwana Franki we Lwowie i tekst dr Małgorzaty Zduniak-Wiktorowicz i mgra Grzegorza Chruszczyńskiego z UAM dowiodły, iż tworzywo kulturowe w dydaktyce jppo nie tworzy bynajmniej spójnego kanonu, a jako takie wymaga od uczących i uczących się ciąglej reinterpretacji, w zależności od profilu grupy.

Następna sekcja oscylowała wokół nauczania poszczególnych części systemu językowego polszczyzny, tj.: gramatyki, w tym składni – tu referat prof. Anny Dąbrowskiej i mgr Małgorzaty Pasieki z UW r o naruszeniach schematów składniowych w wypowiedziach cudzoziemców oraz wystąpienie *Rola ucznia w przyswajaniu gramatyki jppo* dr Liliany Madelskiej z Uniwersytetu Wiedeńskiego; pisania – tekst dr Karoliny Ruty z UAM, która badała *Sprawność pisania tekstów w języku polskim wśród studentów z dysfunkcją słuchu*; oraz dydaktyki pisowni – referat mgr Joanny Zawadki z UW, analizujący relacje *Poprawność graficzna a poprawność ortograficzna zapisu w pracach obcokrajowców uczących się języka polskiego jako obcego*. Co ciekawe i bardzo cenne, wszystkie te referaty wydobywały perspektywę uczącego się, jako tę, która funduje dobór metody wspomagającej pokonywanie przez studentów ich ograniczeń i barier.

W kolejnym bloku referatów i prezentacji można było wysłuchać uwag sformułowanych przez praktyków i teoretyków w odniesieniu do uczenia grup zorganizowanych na bazie czynnika pochodzenia lub celu (często również związanego z pochodzeniem) uczących się. Prof. Anna Seretny i dr Ewa Lipińska z UJ zgłębiały problemy nauczania języka polskiego jako obcego / odziedziczonego w grupach mieszanych z uwzględnieniem specyfiki pracy w środowisku endolingwalnym. Z kolei poznaniarki dr Joanna Grzelak i dr Emilia Kledzik starały się przybliżyć charakter, jaki przyjmuje kształcenie językowe polszczyzny w szkołach, do których uczęszczają dzieci romskie, a mgr Anna Gałęziowska-Krzystolik z Katowic zaprezentowała, w oparciu o prowadzone przez siebie zajęcia, specyfikę „komunikacyjnego” nauczania cudzoziemców w grupach przygotowawczych na studia w Polsce.

W piątek 14 września wieczorem odbyło się także walne zgromadzenie Stowarzyszenia „Bristol” Polskich i Zagranicznych Nauczycieli Kultury i Języka Polskiego jako Obcego, w czasie którego wybrano nowy zarząd. Prezes Stowarzyszenia została dr Aleksandra Achteлик z Uniwersytetu Śląskiego.

Ostatni dzień obrad również cechowało tematyczne zróżnicowanie, jeśli chodzi o bloki poruszanych kwestii.

I tak referentki w sobotniej sekcji I zaprezentowały się jako autorki ciekawych pomysłów zajęć prowadzonych w oparciu o metody aktywizujące (dr Wioletta Hajduk-Gawron z UŚ, *Jak zintegrować i językowo zaktywizować grupę?*), metody inspirowane teatrem (dr Ksymena Filipowicz-Tokaska z Collegium Polonicum w Ślubicach, *Parateatralne metody nauczania jppo*) i dr Karolina Ziolo-Pużuk z UKSW, która wykorzystuje dramę i muzykę, by wspomóc rozwój kompetencji komunikacyjnej swoich studentów. Ostatni referat w tej sekcji koncentrował się na technikach wykorzystania tekstów literackich, a wygłosiła go dr Tamary Czerkies z UJ (*Proces akulturacji a budowanie tożsamości kulturowej*).

Uczestnicząc w sekcji II, można było ponownie pogłębić refleksję nad nauczaniem gramatyki, przy czym wystąpienia dr Agnieszki Karolczuk z KUL, dr Mirosławy Magajewskiej z UŁ i dr Małgorzaty Smereczniak z UŚ dotyczyły tego ogromnego zbioru zagadnień z trzech różnych perspektyw. Pierwsza referentka syntetycznie przybliżyła problematykę opisu gramatycznego polszczyzny w zestawieniu z glottodydaktyką, jej stanem i potrzebami; druga zaprezentowała swój podręcznik – *Od przypadku do przypadku. Część I. Przewodnik dla cudzoziemców po fleksji imiennej języka polskiego*. Autorka trzeciego referatu zaś prezentowała *Leksykalne i zgramatyzowane sposoby wyrażania kategorii czasu w nauczaniu jppo*.

Wykaz poruszanych na konferencji zagadnień, oscylujących wokół problemów, sukcesów i wyzwań w glottodydaktyce polonistycznej uzupełniły wieńczące konferencję obrady plenarne, które dzięki doborowi tematów same w sobie stanowiły z jednej strony podsumowanie sesji, a z drugiej – dokumentowały założenie, jakie towarzyszyło organizatorom: iż tak naprawdę każdy aspekt pracy lektora jpjo i pracy, jaką wkłada w uczenie się student, zawiera w sobie element sukcesu, problemu i wyzwania właśnie. Bardzo ciekawy referat dr Anny Dunin-Dudkowskiej z UMCS o nauczaniu studentów anglojęzycznych, prezentacja *Stylistyka praktyczna języka polskiego dla cudzoziemców* dr Agaty Roćko z UKSW i wreszcie inspirujące do dyskusji opracowanie tematu graficznej prezentacji polskich czasowników, czym zajmuje się dr Iwona Słaby-Góral pracująca na UŁ, dobitnie pokazały, że nauczanie polszczyzny zachodzi z jednoczesnym wykorzystaniem naukowego i pedagogicznego charakteru naszej dyscypliny.

Konferencja okazała się nie tylko świetnym forum wymiany myśli, lecz także umożliwiła poznanie i integrację środowiska. Dzięki gościom z wielu ośrodków z kraju i zagranicy, uczestnicy mogli podzielić się wynikami swoich badań z dużą grupą specjalistów. Było nam bardzo miło gościć tylu znakomych glottodydaktyków, którym serdecznie dziękujemy za wzięcie udziału w konferencji. Mamy nadzieję, że konferencja ta nie była ostatnią, jaką przyszło nam organizować i już dziś zapraszamy na ewentualne kolejne wydarzenia tego typu do Wielkopolski.